

Erika ŠNIAUKŠTAITĖ

Libaniečių diasporos keliais

Migracija libaniečiams yra gana įprastas reiškinys. Dar nuo XVII a. galime rasti duomenų apie jų polinkį migruoti iš vienos valstybės į kitą, todėl nenuostabu, kad libaniečių diaspora yra bene viena iš labiausiai išsisklaidžiusių diasporų. Ilgas libaniečių migracijos procesas ir neramumai gimtosios šalies viduje lėmė tai, kad šiuo metu daugiau libaniečių gyvena svečiose šalyse nei Libane. Ši diaspora įdomi tuo, kad ji nėra vienalytė. Tai lemia įvairios priežastys, tačiau svarbiausia jų – religinės pažiūros. Nesuklysimė teigdami, jog libaniečių diaspora yra pasidalijusi į dvi dalis – musulmonišką ir krikščionišką, kurios dažnai tarpusavyje nesutaria dėl ideologinių pažiūrų. Polinkis užsiimti prekyba libaniečių diasporai, vadinamajai prekybininkų diaspora¹, padėjo įsitvirtinti ją priimančių valstybių ekonomikoje ir garantavo stabilų gyvenimą.

Domėtis šia tema paskatino informacijos lietuvių kalba nebuvimas, nors libaniečių diaspora užsienio autorių plačiai tyrinėta, tačiau Lietuvoje apie ją praktiškai nėra žinoma. Laisvai prieinamos literatūros užsienio kalbomis taip pat stinga. Kita vertus, libaniečių imigrantų vis daugėja ir Lietuvoje, nors daugiausia jų atvyksta mokslo tikslais, tačiau pasitaiko ir pasiliekančių gyventi visam laikui, todėl įdomu pažvelgti į šios tautos diasporos istoriją.

Straipsnio tikslas – trumpai pristatyti libaniečių diasporą ir jos istoriją. Darbo eigoje apžvelgiamos libaniečių moderniosios migracijos bangos ir trumpai pristatoma libaniečių diasporos atskirose šalyse istorija. Šalys pasirinktos neatsitiktinai, daugiausia koncentruojamasi būtent į tas valstybes, kuriose libaniečių diaspora yra didžiausio masto ir aktyviausiai veikianti.

1. Libaniečių migracijos bangos ir jų formavimąsi paskatinusios priežastys

Nuo XVII a. iki XIX a. Libano pirkliai tiesė prekybos tinklus, jungiančius klestinčią prekybą tarp Artimųjų Rytų ir Europos. Libano prekiautojai kūrėsi Egipte, Livorne, Marselyje ir Mančesteryje. Pirmieji emigravę libaniečiai buvo graikų katalikai, kurie kontroliavo prekybą su Egiptu. Libano kalnai, teritorija aplink Beirutą, buvo integruoti į modernaus pasaulio ekonomiką ir sudarė svarbią prekybos, transporto, ryšių ir finansų ašį. Libano geležinkelių ir uostų įmonės, šilko pervijimo pramonės šakos, bankai, viešbučiai ir švietimo įstaigos buvo geriausiai išvystyti

Artimuosiuose Rytuose. Įsikūrę svečiose šalyse libaniečiai dirbo keliaujančiais pardavėjais. Dažniausiai pardavinėjo miestuose įsigytas prekes kaimuose ar nuošalesniuose rajonuose gyvenantiems žmonėms¹. Nors istorinėje atmintyje libaniečių migracija mena XVII a., tačiau didesnis migracijos fenomenas pastebimas nuo XIX a. vidurio². Ši migracija įvardijama kaip modernioji libaniečių migracija ir yra skirstoma į penkias bangas.

Pirmoji migracijos banga, arba ankstyvoji emigracija: 1880–1914 m.

Ši emigracija prasidėjo dėl centralizuoto feodalizmo žlugimo ir išaugusios ekonominės integracijos į britų ir prancūzų rinką. Ankstyvąją libaniečių emigraciją paskatino staigus populiacijos išaugimas – padaugėjus gyventojų skaičiui mažėjo darbo vietų, nekvalifikuoti darbininkai buvo priversti išvykti ieškoti geresnių gyvenimo sąlygų. Prie emigracijos prisidėjo ir XIX a. pabaigoje žlugusi libaniečių šilko pramonė, kuomet kinai į Europos šalis ėmė eksportuoti pigesnę šilką, sukeldami „šilko krizę“ Libane³. Nors geresnio gyvenimo siekis buvo vienas iš svarbiausių faktorių, lėmusių emigraciją, tačiau egzistavo ir kitos (ne materialinės) priežastys, skatinusios emigraciją. Krikščionys, patiriantys Osmanų imperijos priešišumą ir religinę diskriminaciją, buvo priversti trauktis iš savo šalies⁴. Vyrų bėga į vakarus, nes bijojo būti pašaukti į Osmanų imperijos kariuomenę, garlaiviai, išplaukiantys į Ameriką, buvo pilni jaunų vyrų, bandančių pabėgti nuo karinės tarnybos. Emigrantų sėkmės istorijos skatino likusią visuomenės dalį migruoti, Libane kilo „emigracijos karštinė“. 1860–1914 m. net 45 % Libano kalnų gyventojų emigravo. Ankstyvuojų migracijos laikotarpiu Egiptas dėl turtingos ekonomikos ir žodžio laisvės buvo svarbiausia libaniečių emigracijos tikslo vieta. Vėliau dvi didžiulės parodos – 1879 m. Filadelfijoje ir 1893 m. Čikagoje – lėmė migracijos procesą į JAV, nes Osmanų imperija

skatino Sultonato reprezentaciją jose. 1890 m. kaučiuko bumas Brazilijoje, Amazonės regione, ragino emigracijos kryptimi rinktis šią šalį. Žodžio laisvė traukė migrantus iš Libano į JAV, Kanadą, Braziliją, Argentina ir kitas Lotynų Amerikos šalis. Pirmoji libaniečių emigrantų banga, kurių didžioji dalis buvo nekvalifikuoti, beraščiai, vieniši vyrai, siuntė didžiules pinigų sumas savo artimiesiems, taip keldami Libano ekonomiką ir mažindami nedarbo lygį tėvynėje.

Antroji migracijos banga: 1915–1945 m.

Nors Pirmojo pasaulinio karo jūrų blokada laikinai sustabdė libaniečių emigraciją, tačiau, vos karui pasibaigus, migracijos procesas tęsėsi, kuris paskatino trečdalį Libano gyventojų išvykti svetur⁵. Ši emigracija truko iki 1920 m. Prancūzijos mandato⁶ paskelbimo Libane. Emigracija palaipsniui ėmė mažėti dėl įvykusių išorės veiksnių: JAV kvotų imigracijai, Libane įsivyravusio stabilumo dėl Prancūzijos mandato, tarptautinės ekonominės krizės, kuri paveikė Ameriką ir Europą. Pastebima, kad krizės metais vyko reemigracija, didelis migrantų skaičius grįžo į Libaną. Stabilumo, sėslumo laikotarpis ilgai nesitęsė. Jau 1925 m. įvykęs drūzų⁷ sukilimas Sirijoje išplito ir Libano teritorijoje, sukeldamas konfliktą bei paskatindamas emigraciją. Ši emigracijos banga pasižymi įvairesne migrantų sudėtimi – migruoja ne tik vyrai, bet ir moterys, kurių pagrindinė migracijos priežastis – šeimos susijungimas. Antroji migracijos banga įtraukė naujas tikslo vietas – Australiją ir Vakarų Afriką.

Trečioji migracijos banga: 1943–1975 m.

1943 m. nepriklausomybės atgavimas Libane sumažino emigracijos srautus, tačiau nuo 1950 m. kilo politiniai neramumai, išaugo nedarbo lygis, politiniai persekiojimai. 1967 m. prasidėjęs Arabų–Izraelio karas vėl privertė libaniečius išvykti. Dėl nestabilumo jausmo 1973–1974 m. 164 000 libaniečių paliko

šali. 72 000 išvyko į Arabų šalis, 64 000 – į Europą, 21 000 – į JAV, 1 600 – į Australiją, 61 000 – į Afriką ir 17 000 – į Azijos šalis. Nors šiais metais emigravo didelis skaičius gyventojų, tačiau neprilygo pirmosios bangos metu išvykusiųjų mastui. Trečiosios bangos metu pasikeitė išvykstančiųjų sudėtis: jauni vyrai ir moterys, siekiantys geresnio išsilavinimo, emigravo į JAV, Kanadą ir Europą, tuo tarpu tie, kurie tikėjosi įsidarbinti, – į Persijos įlankos regioną, kuris išgyveno „naftos bumo“ erą.

Ketvirtoji migracijos banga: 1975–1990 m.

Prasidėjus pilietiniam karui apytiksliai 1 milijonas libaniečių paliko šalį. Ankstyvuoj pilietinio karo laikotarpiu nemažai libaniečių grįždavo situacijai aprimus, tačiau nuo 1985 m. emigracija tapo pastovi. Pilietinio karo metu per 800 000 šeimų buvo išstumtos. Imigraciją skatino ekonominė krizė, Libano lyros nuvertėjimas, dramatiškas nedarbo lygio išaugimas, kuris 1987 m. pasiekė net 35 %. 1976–1981 m. daugiau nei 16 000 libaniečių atvyko į Australiją. Dėl teroristinės atakos, vykdytos Beirute, emigrantai iš Libano buvo atidžiai tikrinami priėmimo šalyse, todėl neapsikędami diskriminacijos, o galbūt gėdydamiesi savo kilmės nemažai libaniečių įgijo priimančių valstybių pilietybes⁸.

Penktoji migracijos banga: nuo 1990-ųjų iki dabar

Šiuolaikinė libaniečių emigracija labiausiai pagrįsta „protų nutekėjimu“, nes didžioji dalis migrantų yra išsilavinę žmonės, siekiantys geresnių karjeros galimybių. Sirijos hegemonijos laikotarpiu (1990–2005) Libane išaugusios valstybės skolos, politinis persekiojimas, korupcija, infliacija stabdė libaniečių grįžimą ir skatino likusius emigruoti. Vidurinėsios klasės nedarbo lygis paveikė visą Libano ekonomiką – net 28% libaniečių šeimų gyvena ant skurdo ribos. Šiuolaikinę libaniečių migraciją skatina geresnio darbo

paieškos, ugdymas, šeimos priežastys bei kiti motyvai, susiję su saugumu ir politika. Vyrai linkę į migraciją labiau nei moterys. Migracija Libane buvo ir vis dar yra vienas iš svarbiausių socialinių, ekonominių ir politinių fenomenų. Tačiau ji turi dvigubą poveikį: viena vertus, emigracijos srautas sukūrė žmogiškojo kapitalo praradimą, o, kita vertus, – libaniečių diasporos bendruomenę, kuri sudaro pagrindinį įeinančios užsienio valiutos šaltinį ir suteikia pasaulinio tinklo prieinamumą vietinei bendruomenei, taip užtikrindama Libano piliečių mobilumą pasaulinėje rinkoje⁹.

2. Libaniečių išsibarstymas pasaulyje

2. 1. Libaniečiai Australijoje

Australija, ypatingai Sidnėjaus miestas, dar nuo moderniosios migracijos pradžios traukė libaniečius it magnetas. Libaniečių diaspora Australijoje pradėjo kurtis 1880 m., kuomet grupelė Libano krikščionių iš Bekkos Slėnio apsigyveno Sidnėjaus Redferno priemiestyje, kuris vėliau pramintas „Mažuoju Libanu“¹⁰. Istorikai išskiria tris pagrindinius libaniečių imigracijos į Australiją etapus: 1) 1880–1947 m.; 2) 1947–1975 m.; ir 3) nuo 1975 m. iki dabar. Ankstyvuoj migracijos laikotarpiu į Australiją atvyko 1 886 libaniečiai, antruoju imigracijos etapu – 33 424 žmonės, o 2006 m. surašymo duomenimis Australijoje gyveno 74 850 Libano kilmės žmonių. Pirmuoju migracijos laikotarpiu daugiausia atvyko nekvalifikuotų arba pusiau kvalifikuotų libaniečių, kurie Australijoje buvo sutikti griežtos asimiliacinės sistemos. Australija laikėsi požiūrio, kad ji turi likti „kultūriškai homogeniška, pagrįsta britiškomis vertybėmis ir institucijomis“. Antrojo etapo imigrantai buvo augančių Australijos fabričių ir gamyklų darbuotojai. Nuo 1975 m. libaniečių imigracija stipriai išaugo, Australiją

ištikusi ekonominė krizė imigrantų padėties taip pat negerino. Iki 1970 m. libaniečių migrantų didžioji dauguma buvo krikščionys, tačiau nuo 1975 m. Australija patyrė Libano musulmonų imigraciją – musulmonai kūrėsi pietvakarių Sidnėjaus priemiesčiuose¹¹.

Imigrantai iš Libano veikė Sidnėjaus kultūrą, integruodami atsivežtas libaniečių gastronomijos tradicijas, kurdami libaniečių restoranų tinklus, statydami bažnyčias. 1895 m. libaniečių katalikų bendruomenė pastatė pirmąją libaniečių bažnyčią Australijoje, po dvejų metų libaniečiai maronitai¹² – Šv. Marono bažnyčią, 1901 m. libaniečiai ortodoksai – Šv. Jurgio bažnyčią. Nuo 1975 m. į Australiją pradėję imigruoti musulmonai sunitai įkūrė savo bendruomenę, pastatė mečetę.

Libaniečių bendruomenė kūrė infrastruktūrą: statė mokyklas, bažnyčias, bendruomenės namus, steigė politines partijas. Svarbiausias libanietiško identiteto išlaikymo židinys buvo šeima. Libaniečiai stengėsi išlaikyti savo tradicijas, kurios atspindėjo kulinarijoje, papročiuose, jaunosios kartos auklėjime. Libaniečių identiteto išlaikymui didžiulės reikšmės turėjo religinės institucijos ir jų lyderiai, kurie pasitelkdami religiją vienijo bendruomenę. 1996 m. surašymo duomenys nušvietė libaniečių diasporos vaizdą tuometinėje Australijoje. Pagal surašymo duomenis 1996 m. 76 % imigrantų iš Libano gyveno Sidnėjuje. Iš Australijoje gyvenančių svetimšalių diasporų tik irakiečių ir korėjiečių gretos buvo didesnės. 1996 m. Australijoje gyveno 116 000 pirmos ir antros kartos Australijos libaniečių ir nežinomas skaičius trečios ar vėlesnės kartos.

Libaniečių diaspora Sidnėjuje glaudžiai siejama su libaniečių verslu Australijoje. Nuo atvykimo į Sidnėjų 1880 m. jie užsiėmė gatvės prekyba, pardavinėjo savo gaminius šalies miesteliuose. Beveik visi libaniečių migrantai užsiėmė komercine veikla, prekyba ar smulkių parduotuvių verslu, kai kurie jų – didmenine prekyba, importavo įvairias prekes,

kitiems pavyko įkurti smulkius fabrikus, Australijoje veikė libaniečių tekstilės gamyba. Libaniečiai didmenininkai, kuriems gerai sekėsi verslas, dažnai padėdavo atvykusiems tėvynainiams įsikurti: parduodavo prekių išsimokėtinai, mokė prekybos gudrybių. Dėl šių priežasčių Australijoje veikė gerai organizuoti libaniečių prekybos tinklai, 1901 m. net 80 % libaniečių užsiėmė verslu.

Pokario laikotarpiu libaniečių imigracija gerokai išaugo, atvykėliai dirbo fabrikuose bei gamyklose, padaugėjo darbo migrantų, tačiau smulkaus verslo tradicija vis dar egzistavo. Pastebima, jog libaniečiai musulmonai buvo įdarbinami kaip ne kvalifikuoti darbininkai, kai tuo tarpu krikščionys užsiėmė smulkiu verslu. Pasitaikė atvejų, kuomet smulkūs verslai ar gatvės prekyba išaugo iki didžiulių pramonės įmonių, ypatingai gerai sekėsi libaniečių tekstilės gamykloms.

Nuo anksčiausių imigracijos į šią šalį laikų libaniečiai patyrė rasinę diskriminaciją. Požiūris į juos buvo stereotipiškai neigiamas. Rasizmas pasireiškė įvairiomis formomis tiek Australijos vyriausybėje sistemoje, tiek visuomenėje. Pirmiausia, rasizmas reiškėsi per, jau anksčiau minėtą, „baltosios Australijos“ politiką, kuri siekė visiškai asimiliuoti imigrantus¹³. Vėliau, Pirmojo pasaulinio karo metais, į libaniečius buvo žiūrima neigiamai dėl Libano priklausomybės Osmanų imperijai, imigrantai buvo priversti kas savaitę prisistatyti policijai, jiems nebuvo leidžiama teikti prašymų dėl pilietybės, nes buvo traktuojami kaip azijiečiai. Net po Pilietybės Akto priėmimo 1920 m., kuris suteikė galimybę imigrantams, pragyvenusiems Australijoje penkis ar daugiau metų, natūralizuotis, libaniečiams nebuvo suteiktos lygios piliečių teisės, jiems nebuvo leidžiama balsuoti rinkimuose. Libaniečių bendruomenės nariai negalėjo susitaikyti su tokia padėtimi, vienas jų lyderių 1911 m. nusiuntė Australijos ministrui pirmininkui Alfredui Deakinui laišką, kuriame išdėstė savo požiūrį į libaniečių

diskriminavimą. Laiške teigė, kad libaniečiai yra tokie patys „baltieji“ kaip ir europiečiai, jų įpročiai, religija, papročiai ir kraujas panašūs, tačiau libaniečiai yra protingesni. Po rasinės diskriminacijos natūralizacijos įstatymuose pašalinimo iškilo kita diskriminacijos rūšis – religinė nepakanta, kuri daugiausia buvo nukreipta prieš libaniečių diasporos musulmonišką dalį¹⁴. 1991 m. Australijoje vykdyti aktyvūs rasiniai išpuoliai, nukreipti prieš libaniečius musulmonus. Moterys skundėsi, jog gatvėse prie jų priekabiauojama dėl to, kad dėvi hidžabą (galvos apdangalą), buvo plėšiamos musulmonų parduotuvės, aprašinėjami automobiliai, grasinama padegti musulmonų mokyklas, įvairiais būdais niekinamas jų turtas. Prieita net prie tokių kraštutinių, jog vienas iš islamo bendruomenės centrų, įsikūrusių pietvakarių Sidnėjaus priemiestyje, buvo susprogdintas¹⁵.

Besisteigianti libaniečių bendruomenė išgyveno du etapus – asimiliacinį ir daugiakultūrį. Pirmojo etapo metu, nepaisant griežtos asimiliacinės politikos, buvo formuojamos asociacijos ir religinės institucijos. Tai buvo daroma pačių libaniečių lėšomis, retkarčiais sulaukiant Libano finansinės paramos. Bendruomenės nariai patys statė bažnyčias, mečetes, leido spaudą, finansavo arabiškas mokyklas. Antrasis etapas, palyginus su pirmuoju, buvo daug lengvesnis, nes pasikeitusi Australijos vyriausybė pradėjo vykdyti daugiakultūriškumo politiką, kuri turėjo globoti imigrantus ir netrukdyti jiems laikytis savo tradicijų. Buvo įsteigta dar daugiau institucijų ir asociacijų, o tos, kurios veikė anksčiau, pradėtos aktyviai vystyti. Libaniečių bendruomenė sulaukė gausaus Australijos vyriausybės palaikymo ir finansinės pagalbos: rėmė kalbos mokyklas, užsiėmė jaunimo užimtumu, skatino libaniečių diasporos organizacijų steigimąsi. Šiuo metu Australijoje veikia daugybė libaniečių organizacijų, vien Naujajame Pietų Velse jų per šimtą.

Šiuo metu vis dar veikianti didžiausia libaniečių organizacija yra Arabų Taryba Australijoje, kuri buvo įsteigta 1979 m. jaunos arabų imigrantų grupės, daugiausia libaniečių, iniciatyva, kurie tikėjo, kad organizacijos įkūrimas palengvintų naujai atvykstančių apsigyvenimo galimybes bei užtikrintų aprūpinimą. Pagrindiniai šios organizacijos tikslai yra ryšių su diasporos nariais palaikymas, gyvenimo sąlygų gerinimas, kova su diskriminacija. Ji yra finansuojama Australijos vyriausybės, rėmėjų, aukų, narių mokesčių. Dar viena svarbi organizacija – Libaniečių Musulmonų Asociacija (LMA), įkurta 1956 metais. Pagrindinis jos tikslas buvo pastatyti maldos namus. Šiuo metu LMA užsiima libaniečių musulmonių padėties gerinimu, mokyklų steigimu ir kita. LMA yra didžiulė organizacija, valdanti 18 mln. Australijos dolerių kapitalą.

Australijos libaniečių bendruomenė yra viena iš seniausių bendruomenių šioje šalyje. Libaniečių diaspora įvairi savo religine, regionine ir socialine prasme, jos patirtis Australijoje siejama su verslo plėtra. Pastebima, jog homogeninė libaniečių kultūra ir etniškumas nėra dažnas reiškinys, nes diasporos kultūra įvairiapusė ir dinamiška, kuri su kiekviena karta vis kinta. Sumažėjus imigracijai vis daugiau dėmesio skiriama antrai ir trečiai Sidnėjaus libaniečių diasporos kartai¹⁶.

2. 2. Libaniečiai JAV

Libaniečiai į JAV ėmė emigruoti nuo 1870 m., tačiau oficialiai buvo priskiriami graikams, turkams arba sirams. Kadangi imigrantai iš Libano, Sirijos, Jordanijos ir Palestinos priklausė Osmanų imperijos teritorijai ir atrodė kitaip nei vietiniai, buvo priskiriami prie „nepageidaujamų“ grupės – juos dažnai vadino *dago*¹⁷, *sheeny*¹⁸ ar *turk*¹⁹. JAV visuomenėje libaniečiai buvo antri pagal svetimumą po kiniečių. Ypatingai diskriminacija pasireiškė JAV pietuose, kur libaniečiai buvo traktuojami kaip „spalvotieji“ ir svetimi²⁰.

Pirmieji imigrantų bangos atstovai buvo krikščionys, bėgantys nuo Osmanų imperijos politinio ir ekonominio engimo, bado ir sausras, apėmusios regioną. Pasak istorikų, pirmieji imigrantai į JAV, Elis salą, atvyko laivu, o iš ten traukė į Šiaurės Rytus ir Centrinės Valstijas. Atvykėliai daugiausia užsiėmė prekyba, steigė šeimos verslus arba dirbo fabrikuose²¹. Libaniečiai nebuvo linkę asimiliuotis, su amerikiečiais nebendravo, o dirbdami tarp savų stengėsi sukaupti kuo daugiau lėšų, kad galėtų pagelbėti namie likusiems artimiesiems²². XX a. pradžioje libaniečių bendruomenė pradėjo leisti arabišką literatūrą bei spaudą, dėjo pastangas sujungti bendruomenę, kuri gyveno Amerikoje. Pirmosios bangos imigrantų politinė padėtis buvo pagrįsta kova dėl legalaus pripažinimo, asimiliacijos ir integracijos. 1910 m. JAV federalinė vyriausybė bandė susidoroti su libaniečių, vadinamų „sirais“, teise į pilietybę. Šiems imigrantams nenorėta suteikti pilietybės, nes jie buvo traktuojami kaip azijiečiai, o tai reiškė prastesnį, žemesnės rūšies. Tik Pirmojo Pasaulinio karo pabaigoje, kuomet tautinės valstybės idėja pasklido po Europą, Šiaurės Ameriką bei kitus kontinentus, Amerikos libaniečiai buvo pripažįstami pagal savo kilmės šalį – Libaną.

Antroji imigrantų banga JAV pasiekė tik po Antrojo pasaulinio karo, daugiausia jų buvo karo pabėgėliai ir tremtiniai²³. Priešingai nei pirmosios bangos imigrantai, šie didžiąja dauguma buvo musulmonai, pasiturintys ir siekiantys išsilavinimo. Imigraciją taip pat skatino JAV 1965 m. paskelbtas Imigracijos Aktas, kurio pagrindinis tikslas – pašalinti rasinę ir etninę diskriminaciją, kurią sukėlė 1920 m. įsteigta kvotų sistema. Šis aktas panaikino regioninės imigracijos draudimą ir iki tol galiojusią kvotų sistemą, taip paskatindamas laisvesnę migraciją²⁴.

Libaniečių diaspora JAV jau nuo imigracijos pradžios susidūrė su sunkumais dėl jų, kaip vienos etninės bendruomenės,

suvokimo. Dėl savo ideologinės, kultūrinės ir religinės įvairovės libaniečiai nėra suvokiami kaip monolitinė grupė. Nepaisant tendencijos į asimiliaciją, jie išsaugojo stiprų etninį identitetą. Amerikos libaniečių tapatinimasis su tėvyne skiriasi ir įvairuoja pagal istorinius, politinius ir ideologinius faktorius. Istorinis laikotarpis ir Libano vietovė, iš kurios jie atvyko, veikia jų norą (arba priešingai – nenorą) išlaikyti ir skelbti viešai tapatinimąsi su Libanu. Galbūt dėl šios priežasties Amerikoje net ilgus metus gyvenę libaniečiai, amerikiečių akimis, nėra visateisiai piliečiai. Rugsėjo 11-osios dienos įvykiai šiek tiek apsunkino libaniečių gyvenimą Amerikoje: jų arabiška kilmė, praktikuojama religija sukėlė dar didesnę nepasitikėjimą ir priešišumą. Nepaisant to, analizuojant apklausų rezultatus, darosi aišku, kad Amerikos libaniečiai didžiuojasi savo dvigubu identitetu. Libaniečių diaspora Amerikoje turi įtakos politikoje ir visuomeniniame gyvenime, ji formuoja JAV politinį požiūrį į Libaną²⁵.

JAV egzistuoja libaniečių diasporos organizacijos, kurios palaiko ryšius su Libanu ir atstovauja jų poreikiams. Viena iš didesnių organizacijų yra Amerikos Libaniečių Lyga (ALL), kuri puikus transnacionalinės diasporos politikos pavyzdys, siekiantis paveikti priimančios šalies politiką, šiuo atveju JAV, kilmės šalies atžvilgiu. Ji buvo įsteigta 1974 m. kaip neapmokestinama, pelno nesiekianti organizacija, kurios pirminis tikslas – Libano nepriklausomybės išlaikymas. ALL nariai buvo turtingi asmenys, palaikantys santykius su maronitų dvasininkija ir krikščionių partijomis Libane. Ji buvo žymiausia Libano amerikiečių organizacija, tapatinama su libaniečių krikščionių frontu. ALL, kurią 1978 m. sudarė apytiksliai 10 000 narių, siekė, kad Baltieji Rūmai ir Kongresas palankiai atsižvelgtų į libaniečius krikščionis. 1970–1980 m. šios organizacijos veikla įrodė tvirtą libaniečių diasporos Amerikoje ryšį su kilmės šalimi (ne tik Libane gimusių, bet ir

antros kartos libaniečių). Libano Amerikiečių Atgimimo Bendrija (LAAB) – libaniečių diasporos organizacija, apie kurią taip pat derėtų užsiminti. Ši organizacija buvo įkurta 30 gerai žinomų Amerikos libaniečių verslininkų, kurių pagrindinis uždavinys – bendradarbiaujant su Libano politikais ir verslininkais stiprinti verslo ryšius tarp Libano ir diasporos. LAAB, įkurta 2006 m., po Libano ir Izraelio karo, siekė padidinti tarptautinę prekybą, sukurti daugiau darbo vietų, investuoti į jaunimą, atnaujinti Libano amerikiečių ryšius su jų kilmės šalimi bei teikti humanitarinę pagalbą, šelpiant nepelno siekiančias organizacijas ir JAV–Libano vyriausybės iniciatyvas Libane. Priešingai nei ALL, LAAB veikloje dalyvavo visų religijų atstovai, ji neužsiėmė vienos ar kitos politinės partijos ar organizacijos palaikymu, svarbiausia jai buvo plėtoti JAV ir Libano ekonominius santykius²⁶.

2. 3. Libaniečiai Afrikoje

Afrika – tai žemynas, kuriame etninės mažumos neretai dominuoja darbo rinkoje, kaip antai, graikai – Centrinėje Afrikoje, indai – Rytų Afrikoje, o libaniečiai – Vakarų Afrikoje. Libaniečiai yra bene didžiausia ne afrikiečių bendruomenė Vakarų Afrikoje. Tiksliai nežinoma, kodėl libaniečiai kėlėsi į Vakarų Afriką, ar atsitiktinai, ar dėl sugriežtinimų Amerikos imigracijos srityje, o galbūt dėl prancūzų agitacinės kampanijos, skatinusios vykti į Vakarų Afrikos šalis. Viena aišku, libaniečiai visada buvo pirkliai ir, naudodamiesi savo ryšiais užsienyje, importavo įsigytas prekes, stiprino regiono ekonomikos lygį. Libaniečių diaspora Vakarų Afrikoje išsi-barstė po Sierą Leone, Ganą, Dramblio Kaulo Krantą, Nigeriją ir Senegalą²⁷. Šiandien libaniečių bendruomenė turi finansinį pagrindą beveik visose regiono srityse – automobilių importe, kalnakasyboje, naftos gavyboje ir kitose²⁸.

Viena iš tankiausiai libaniečių apgyvendintų Vakarų Afrikos šalių yra Senegalas²⁹. Pasak istorikų, pirmasis libaniečių prekybininkas atvyko į Senegalą 1860 m., nuo tada iki 1900 m. priskaičiuojama tik 100 tėvynainių, apsigyvenusių šioje šalyje. Pirmieji atvykėliai buvo vargšai iš Pietų Libano, Tyro miesto, daugiausia – musulmonai šiitai. Gyvenimui iš vietinių afrikiečių jie nuomojosi skurdžias trobes ir tokiu būdu tapo artimesni afrikiečiams nei kolonistams iš Prancūzijos, kurie gyveno prabangiuose būstuose. Vėlesniais metais padaugėjo maronitų ir krikščionių iš to paties vargšų miestiečių arba valstiečių sluoksnio, kurių didžioji dauguma užsiėmė gatvės prekyba Dakare, Sen Luji, Riufiske³⁰.

Libaniečių emigracijos iš Libano „stūmos“ faktoriai ganėtinai aiškūs – Osmanų imperijos griežta politika, vėliau pilietiniai karai ir kiti neramumai, tačiau „traukos“ į Senegalą, kuri yra žemesnės ekonomikos ir palyginti nedidelės imigracijos šalis, faktorius įvardinti kiek sunkiau. Istorikai teigia, kad imigraciją į Senegalą, kaip ir į kitas Vakarų Afrikos šalis, paskatino kvotų įvedimas JAV (JAV buvo pagrindinė tikslo šalis), pasiruošimo ir finansų stoka. Dažnai emigrantai pakliūdavo ir į nesąžiningų laivų savininkų pinkles, kurie atplukdydavo mažai išmanančius migrantus į Dakarą ir, teikdami, kad jie jau Amerikoje, ten juos palikdavo.

Senegalui perėmus europietišką ekonominę sistemą, libaniečiai atrado savo nišą ir ėmė tarpininkauti prekyboje. Jie užsiėmė prekyba visoje kolonijoje (ir tarp kolonistų, ir tarp vietinių). Netrukus sugebėjo praturtėti ir atsidaryti savo parduotuves. Realizavo save ir žemės riešutų, kurie buvo auginami Senegale, versle. Prasidėjusi žemės riešutų paklausa paskatino libaniečius persikelti į rajonus, kuriuose buvo auginamai riešutai, ir užsiimti jų pardavimu Europai³¹. Senegale verslas sekėsi ir dėl to, kad libaniečiai sugebėjo išlaikyti pusiausvyrą tarp prancūzų kolonistų ir vietinių valstiečių. Tikriausiai todėl, kad buvo kilę

iš to paties valstiečių sluoksnio kaip senegaliečiai ir jie neskyrė vietinių prie prastesnės kategorijos žmonių, ką darė prancūzai. Libaniečiai Senegale buvo suprantami kaip „nepažįstamieji“, kai tuo tarpu senegaliečiai – „tie, kuriuos valdo“, o prancūzai – „tie, kurie valdo“³².

Po Pirmojo Pasaulinio karo Prancūzijai įsteigus savo Mandatą Libane, libaniečių bendruomenė Senegale išaugo. 1923 m. jame gyveno 1 229 libaniečiai, o 1936 m. – jau 6 076. Libaniečiai, gyvenantys Senegale, kvietėsi savo artimuosius prisijungti prie jų, tai stiprino bendruomenę ir išlaikė jų tapatybę. Šiuo metu Senegale gyvena 25 000 libaniečių, tik pusė iš jų turi Senegalo pilietybę. Jiems puikiai pavyko integruotis į vietinę visuomenę – kalba volofų kalba, tačiau nėra asimiliavęsi. Tarp libaniečių Senegale nėra įprasta vesti afrikietes – santuokos sudaromos tik su libanietėmis arba kitų tautybių moterimis, bet ne su vietinėmis. Nors jie puikiai kalba volofų kalba, tačiau tarpusavyje kalbasi arabiškai, jų vaikai lanko prancūziškas mokyklas. Senegale libaniečiai kultūrinį palikimą išlaiko kalbėdami savo gimtąja kalba, steigdami įvairias socialines, religines institucijas. Daugelis antros ir trečios kartos libaniečių net nėra buvę Libane, tačiau dėl šeimos ryšių tapatina save su Libanu.

2. 4. Libaniečiai Europoje

Libaniečių mažumų galime rasti daugelyje Europos šalių, įskaitant Prancūziją, Daniją, Vokietiją, Didžiąją Britaniją, Nyderlandus, Austriją. Dauguma jaunuolių į Europą migravo tikėdamiesi įgyti aukštąjį išsilavinimą, karo metais – siekdami pabėgėlio statuso. Prancūzija tapo pagrindine valstybe Europoje, į kurią traukė geresnio gyvenimo ieškantys Libano emigrantai. Ši šalis yra bene didžiausią libaniečių diasporą turinti Europos valstybė. Prancūzija tapo pagrindine tikslo šalimi ne atsitiktinai. Glaudūs istoriniai ryšiai, kultūriniai panašumai, kalbos išmanymas nulėmė libaniečių traukimąsi būtent į šią Vakarų Europos valstybę. Nors Prancūzijoje susitelkusi didžiausia Europoje

libaniečių bendruomenė, tačiau ji yra ganėtinai maža palyginus su Šiaurės ar Pietų Amerikoje gyvenančiomis bendruomenėmis. Didžiausias libaniečių skaičius pasitraukė į Prancūziją Libano civilinio karo metais (1975–1990).

Dėl įvairiaspalvės etninės Prancūzijos sudėties libaniečiai nesudaro gausios mažumos. Gana sudėtinga nustatyti, kiek libaniečių gyvena šioje šalyje, nes skirtingi šaltiniai pateikia skirtingą informaciją, o Prancūzijoje prieinami duomenys rodo statistiką tik šalyje gimusių Prancūzijos libaniečių. Tačiau atlikti tyrimai parodė, kad šalyje gimusių libaniečių yra 35 000, o iš viso (kartu su imigrantais, gimusiais svetur) gali būti iki 150 000. Teigiama, kad 1920 m. į Prancūziją atvyko 3 000 imigrantų. Vienas svarbiausių faktorių, įtakojusių imigraciją būtent į Prancūziją, buvo kalba – dėl Prancūzijos mandato Libane libaniečiai puikiai kalbėjo prancūziškai. Didžioji galis Prancūzijos imigrantų buvo išsilavinę žmonės. Net 81 % libaniečių, gyvenusių Prancūzijoje, – pramonės ir prekybos vadovai, inžinieriai ir gydytojai. Dėl šios priežasties jų gyvenimas nebuvo komplikotas, į libaniečius žvelgė teigiamai, kaip į visuomenę integruotus imigrantus.

Libaniečių diaspora Prancūzijoje įkūrė savo konfesines, kultūrines asociacijas, kurios padėjo naujai atvykstantiems libaniečių imigrantams apsiprasti. Anksčiau čia apsigyvenę krikščionys lengviau įsiliejo į šias organizacijas. Nors tikslų duomenų nėra, tačiau, remiantis esančiais šaltiniais, galime teigti, jog 1980 m. 65 % libaniečių Prancūzijoje buvo krikščionys ir 35 % – musulmonai³³.

2. 5. Libaniečiai Brazilijoje

Libaniečiai plačiai išsisklaidę ir po Pietų Ameriką. Šiame egzotiškame žemyne tai yra gausiausia diaspora, įsikūrusi Argentinoje, Venesueloje, Kolumbijoje, Urugvajuje ir Brazilijoje. Dėl lengvai prieinamos istoriografijos stokos, straipsnyje bus trumpai apžvelgiama tik toji diasporos dalis, kuri yra įsikūrusi Brazilijoje. Manoma, kad daugelis libaniečių, susigundę palikti tėvynę ir išvykti laimės ieškoti į Braziliją

paskatinti 1876 m. Libane įvykusio imperatoriaus Pedro II vizito, kurio metu jis dalino aukšą ir deimantus, norėdamas parodyti Brazilijos turtus ir pritraukti darbininkų klasę. Priešingai nei kitų tautybių imigrantai, libaniečiai Brazilijoje koncentravosi į miesto rajonus ir užsiiminėjo komercija. 1950 m. San Paulo mieste gyveno pusė visų libaniečių imigrantų, didžioji jų dalis vertėsi mažmenine prekyba, galanterija ir atidarinėjo mažas parduotuves, tuo tarpu šiaurinėje šalies dalyje gyvenę libaniečiai dirbo kaučiuko, kavos ir mineralų gavybos srityje. Sklandantys gandai apie emigrantų uždirbamus pinigus skatino ir likusiuosius išvykti išbandyti savo fortūną³⁴.

Libaniečiai į Braziliją atvežė „platinimo“ užsiėmimą, jie vaikščiojo nuo vienu durų prie kitų siūlydami savo prekes. Daugelis atvykėlių tikėjosi grįžti į tėvynę, todėl neketino kurti diasporos organizacijų, dalį uždarbio siuntė į Libaną, o kitą dalį taupė atgaliniam bilietui namo. Vis dėlto dėl neramumų tėvynėje didžioji dalis pasiliko visam laikui. Bėgant metams libaniečiai įsitraukė į visuomeninį gyvenimą, įsigijo nekilnojamo turto ir sėsliai apsigyveno Brazilijoje. Šiuo metu libaniečių diaspora išsibarsčiusi po visą Braziliją, jų ypatingai daug San Paulo mieste. Struktūruota libaniečių bendruomenė paskleidė savo turtingą kultūrinį paveldą po visą šalį. Dabar Brazilijoje gyvena viena iš didžiausių libaniečių diasporos bendruomenių, kuri puikiai sutaria su vietiniais žmonėmis.

Viena iš svarbiausių libaniečių diasporos Brazilijoje organizacijų – ne pelno siekianti organizacija „Brazil – Lebanon Chamber of Commerce“ (BLCC), įkurta 1958 m. ir veikianti jau daugiau nei 50 metų. BLCC pagrindinis tikslas – stiprinti Brazilijos ir Libano ryšius, skleisti libaniečių kultūrą Brazilijoje, skatinti prekybos ryšius tarp Libano ir Brazilijos³⁵.

2.6. Libaniečiai Persų įlankoje

Libaniečių migracija į Persų įlankos šalį prasidėjo 1950 metais. Pagrindinė priežastis, paskatinusi migruoti, buvo „naftos bumas“ – greitai išaugusios naftos kainos pritraukė

Libano gyventojus į ją išgaunančias Persų įlankos šalis. 1980 m. naftą gaminančiose arabų šalyse gyveno 110 000 libaniečių, daugiausia – Kuveite, kuris glaudė 25 000 migrantų, taip pat Libijoje, kurioje migrantų skaičius siekė 10 900, ir Saudo Arabijoje, kurioje pastebimas kiek mažesnis skaičius, – 8000. Tačiau 1980 m. padėtis pasikeitė, ir Saudo Arabija tapo pirmąja migrantų tikslo šalimi. 1982 m. Saudo Arabijoje gyveno 127 000 libaniečių.

1980 m. didžioji migrantų dalis dirbo statybų sektoriuje, prekybos, turizmo ir transporto srityse bei bankuose. Dauguma šių migrantų buvo išsilavinę žmonės, siekiantys praturtėti. 2006 m. 51 % libaniečių emigrantų turėjo universitetinį išsilavinimą. 2008 m. atlikti tyrimo duomenys rodo, kad trečdalis Libano darbo jėgos buvo Persų įlankos šalyse. Žinoma, visiškai tikslų statistinių duomenų rasti neįmanoma, priklausomai nuo šaltinių skaičiai svyruoja nuo 124 000 iki 360 000. Libaniečių imigraciją skatino praturtėjusių tėvynainių pavyzdžiai.

Libaniečių diaspora Persų įlankos šalyse daugiausiai remia Libaną siųsdama didžiules pinigų sumas ir tokiu būdu keldama savo šalies ekonomiką. 2005 m. 5 milijonai JAV dolerių pasiekė Libaną vien iš čionykštės diasporos. Tuo tarpu 2008 m. iš 960 milijonų dolerių, persiųstų į Libaną, 57 % buvo iš Persijos įlankos šalių, net 227 milijonai dolerių – iš Jungtinių Arabų Emyratų³⁶.

Apibendrinant derėtų pasakyti, jog libaniečių diaspora Persijos įlankos šalyse yra absoliučiai ekonominė, siekianti geresnio gyvenimo sąlygų. Jos ryšiai su Libanu tvirti, o diaspora yra šiuolaikinė, dar neturinti gilių istorinių šaknų.

3. Libaniečių diasporos ir tėvynės santykiai

Vienas garsiausių pasaulio diasporų tyrinėtojų, analizavęs ir libaniečių diasporą Robin Cohen teigia, kad libaniečiai išvyksta ir vėl grįžta į tėvynę vien tam, kad neilgai trukus vėl išvyktų. Bandydamas paaiškinti, kodėl tai vyksta, jis pabrėžia, kad tarp libaniečių

diasporos ir Libano yra kažkokia nepaaiškina trauka, kuri, nepaisant konfliktų, neramumų, karų ir įvairių neigiamų aspektų, traukia emigrantus atgal į tėvynę³⁷. Tarp Libano ir libaniečių diasporos iš tiesų yra glaudus ryšys; diasporos siunčiami pinigai kelia krašto ekonomikos lygį; libaniečių emigrantai dažnai vyksta į Libaną atostogauti; libaniečių diaspora investuoja į verslą Libane ir kuria įvairias organizacijas, kurios turi įtakos priimančios šalies politikai tėvynės atžvilgiu. Diasporos bendruomenės, kurdamos tinklus tarp gimtosios šalies ir jų bendruomenių, stengiasi išsaugoti kultūrinę identitetą. Diaspora rengia įvairius renginius (parodas, paskaitas, seminarus, festivalius) kurie stiprina ir palaiko ryšius su gimtąja šalimi³⁸.

Galima teigti, kad yra atlikta nemažai tyrimų, susijusių su libaniečių diasporos ir gimtosios šalies santykiais. Iš tyrimų matome, kad šių santykių puoselėjimas vaidina lemiamą vaidmenį kuriant Libano socialinį ir ekonominį gyvenimą. Pagrindinis libaniečių diasporos įnašas į Libano ekonominę vystymąsi yra lėšų investavimas. Libaniečių diaspora, ypač dirbanti Persijos įlankos šalyse ir Vakarų Afrikoje, investuoja daugiausia kapitalo. Didžiulės pinigų sumos „plaukė“ į Libaną „naftos bumo“ laikotarpiu 1973–1990 m., kuomet Libano teritorija buvo tikras mūšio laukas. 1980 m. diasporos siunčiamos lėšos sudarė 40 % šalies pajamų. Ekonomiką šalyje gerina ir diasporos investicijos į statybų, transporto, mažmeninės prekybos ir paslaugų verslo sektorius. Diaspora taip pat importuoja prekes iš Libano, kuria tėvynės prekių rinką svečiose šalyse. Daugelis migrantų remia viešų interesų projektus. Libaniečių diaspora steigia ir finansuoja įvairias viešas institucijas: švietimo, socialinių paslaugų, sveikatos, vandens ir elektros aprūpinimo, paminklosaugos. Švietimo srityje diasporos atstovai veikia nuo 1943 m., lėšų skiria bibliotekoms, mokykloms, universitetams³⁹.

Vertėtų pabrėžti ir turizmo Libane svarbą. 1998 m. Londone ir Pietų Amerikoje atlikus ten gyvenančių libaniečių apklausas

buvo pastebėta, kad tarp gimtosios šalies ir diasporos neabejotinai yra tvirtas ryšys. Net du trečdaliai apklaustųjų akcentavo, jog ilgisi Libano, 49 % tvirtino, kad buvo sugrįžę 3–7 kartus, net 34 % – daugiau nei 10 kartų. Diasporos atstovai teigė, kad gimtosios šalies lankymas jiems yra itin svarbus – pasisakiusieji lankė šeimas, draugus ar tiesiog ilsėjosi⁴⁰.

Libano vyriausybė taip pat šiek tiek prisidėjo prie diasporos ir Libano ryšių palaikymo. 1960 m. buvo įkurta tarptautinė, pasaulietinė, ne pelno siekianti organizacija Pasaulio Libaniečių Kultūrinė Sąjunga, kurią finansavo Libano vyriausybė, bet dirbo nepriklausomai, bendradarbiaudama su libaniečių emigrantais užsienyje. Ji atstovavo libaniečių diasporai pasaulyje, skatino kultūrinę išraišką ir siekė suvienyti libaniečių palikuonis. 1993 m. vyriausybė taip pat įsteigė Emigrantų Ministeriją, kuri užsiėmė emigrantus liečiančiais reikalais. Pagrindinis jos tikslas – stiprinti ryšius tarp Libano ir diasporos. Ši organizacija prisidėjo prie Libano gerovės išsaugojimo ir šalies atstatymo po karo⁴¹.

Išvados

Libaniečių diaspora susiformavo ilgo migracijos proceso metu. Nors migracijos pradžia mena dar XVII a., tačiau didesnis fenomenas pastebimas nuo XIX a. vidurio. Libaniečius migruoti paskatino įvairios priežastys: Osmanų imperijos griežta okupacinė politika, nepriteklius, pilietinis karas, neramumai regione, geresnio gyvenimo paieškos. Atsižvelgiant į tikslo šalių ir išvykimo aplinkybes, socialinę emigrantų padėtį, libaniečių migracija skirstoma į penkis bangas.

Didžiausios libaniečių diasporos randamos JAV, Brazilijoje, Prancūzijoje, Persų įlankos šalyse, Vakarų Afrikoje, Australijoje. Libaniečių diasporos įsikūrimo prielaidos šiose šalyse skirtingos. Glaudžiausią ryšį su tėvyne yra išlaikę Vakarų Afrikoje ir Persų įlankoje gyvenantys diasporos atstovai, kitur ryšys su tėvyne plėtotas steigiant įvairias organizacijas, maldos namus,

bendruomenės institucijas, finansiškai remiant šeimos narius. Libaniečių diaspora ypatingai svarbi šalies vystymuisi ir ekonominei gerovei, o savo meilę tėvynei parodo saugodama jos kultūrą, kulinarijos palikimą, muziką ir kalbą.

Libaniečių diaspora priskiriama prie prekybininkų diasporų grupių, nes nuo migracijos pradžios užsiėmė prekybine veikla – dar nuo XVII a. vykdė prekybą tarp Artimųjų Rytų ir Europos. Vėlesniais laikais libaniečiai, emigravę į kitas šalis, dirbo prekių platintojais, gatvių pardavėjais. Kiek vėliau daugeliui pavyko įsitvirtinti pasaulinėje rinkoje ir praturtėti.

Nuorodos

- ¹ Prekybos diasporos susiformavo kaip tarptautinės prekybos rezultatas, kuomet pirkliai svečiose šalyse įkurdavo gyvenvietes ir pardavinėjo savo prekes. Prekybos diasporomis vadinamos tos diasporos, kurių pagrindinis užsiėmimas yra prekyba. Jos išvysčiusios stiprius prekybos tinklus.
- ² Cohen R. *Global diasporas. An introduction*, Niujorkas, 2008, p. 91.
- ³ Ferssan E. N. *Syro-Lebanese Migration (1880–Present): “Push” and “Pull” Factors // Migration and the Mashreq*, Vašingtonas, 2010, p. 13.
- ⁴ Tabar P. *Lebanon: A Country of Emigration an Immigration*, Beirutas, 2010, p. 2.
- ⁵ Cohen R. *Global diasporas. An introduction*, Niujorkas, 2008, p. 91.
- ⁶ Tabar P. *Lebanon...*, p. 3.
- ⁷ Tautų sąjunga po Pirmojo pasaulinio karo Prancūzijai suteikė įgaliojimą valdyti Libaną, kuris buvo atimtas iš karą pralaimėjusios Osmanų imperijos. Šis įgaliojimas buvo vadinamas *mandatu*, o valdoma teritorija – *mandatine teritorija*.
- ⁸ Monoteistinė religinė bendruomenė, veikusi Sirijoje, Izraelyje, Libane, Jordanijoje. Ji atsirado iš XI a. islamizmo atšakos (šiizmo).
- ⁹ Ferssan E. N. *Syro-Lebanese...*, p. 14–15.
- ¹⁰ Tabar P. *Lebanon...*, p. 6.
- ¹¹ Collins J. *From Beirut to Bankstown: The Lebanese diaspora in multicultural Australia // Lebanese diaspora: history, racism, and belonging*, Beirutas, 2005, p. 187.

- ¹² Tabar P. *Immigration and human development: Evidence from Lebanon*, Beirutas, 2009, p. 28.
- ¹³ Krikščionių etnoreliginė grupė. Jos pavadinimas kilęs nuo sirų šv. Marono, kurio pasekėjai persikėlė iš Šiaurės Sirijos į Libano kalnus ir ten įkūrė Maronitų bažnyčią.
- ¹⁴ Collins J. *From Beirut...*, p. 187.
- ¹⁵ Tabar P. *Politics among arab imigrants in Australia*, Italija, 2009, p. 6.
- ¹⁶ Collins J. *From Beirut...*, p. 206.
- ¹⁷ Tabar P. *Politics among...*, p. 11.
- ¹⁸ Etninis užgaulus įvardijimas atvykėlių iš Italijos, Ispanijos ar Portugalijos dažniausiai dėl jų tamsaus gymio.
- ¹⁹ Barbarizmas naudotas neigiamai įvardijant žydus.
- ²⁰ Turkas.
- ²¹ Stephan R. *Lebanese-Americans’ Identity, Citizenship And Political Behavior // In Palma Journal , a multidisciplinary research publication*, Vol.11, Luiziana, 2009, p. 2.
- ²² Marchi L. *Creolizing Diaspora. Home and Identity, Language and Hospitality in Arab Diasporic Literature*, Trentas, 2010, p. 5.
- ²³ Agha Jehan M. *From Homeland to Adopted Home: A Study of Identity Formation and Negotiation among the Arab American Diaspora*, Vašingtonas, 2005, p. 25.
- ²⁴ Marchi L. *Creolizing Diaspora...*, p. 6.
- ²⁵ Agha Jehan M. *From Homeland...*, p. 27.
- ²⁶ Cohen R. *Global diasporas. An introduction*, Niujorkas, 2008, p. 91.
- ²⁷ Marinova N. *Transnational Homeland Involment of the US-Based Lebanese Diaspora*, Fairfax, 2010, p. 2–8.
- ²⁸ Adogame Afe. *The African Christian Diaspora – New Currents and Emerging Trends in World Christianity*, Londonas, 2013, p. 35.
- ²⁹ Walker A. *Tenacity and risk – the Lebanese in West Africa*. Prieiga internete: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8479134.stm> (žiūrėta 2014 02 26).
- ³⁰ Goodwin B. *The Path of a Smarter Globalization–Overcoming the Ethnonationalist Challenge to Free Market Democracy: A Case Study of the Lebanese Diaspora in Senegal*, Filadelfija, 2006, p. 10.
- ³¹ Cruise O. R. *Lebanese Entrepreneurs in Senegal: Economic Integration and the Politics of Protection*. In: *Cahiers d’études africaines*. Vol. 15 N. 57. 1975. p. 98–99.

- ³¹ Goodwin B. *The Path...*, p. 14–15.
- ³² Cruise O. R. *Lebanese...*, p. 100.
- ³³ Asal H. *Community Sector dynamics and the Lebanese diaspora: internal fragmentation and transnationalism on the web*, Paryžius, 2012, p. 7.
- ³⁴ Klich I., Lesser J. *Arab and Jewish Immigrants in Latin America, Images and Realities*, Niujorkas, 2007, p. 41.
- ³⁵ Câmara de Comércio Brasil-Líbano. Prieiga internete: http://www.ccbl.com.br/coletividade_en.html (žiūrėta 2014 02 27).
- ³⁶ Hourani G. *Lebanese Migration to the Gulf (1950–2009)*, // *Migration and the Mashreq*, Vašingtonas, 2010, p. 10–12.
- ³⁷ Cohen R. *Global...*, p. 94.
- ³⁸ Mizobuchi M., Takaoka Y. *The Myth of the “New Phoenicians”: Are Lebanese People Really Cosmopolitan?*, Pietų Korėja, Vol 6, Nr. 1, 2013, p. 91.
- ³⁹ Labaki B. *The Role of Transnational Communities in Fostering Development in Countries of Origin, Case of Lebanon*, Beirutas, 2006, p. 4–7.
- ⁴⁰ Butler R. *Relationships between Tourism and Diasporas Influences and Patterns*. In: *Espace, populations, sociétés, Tourisme et dynamiques démographiques*, 2003, p. 320.
- ⁴¹ World Lebanese Cultural Union. Prieiga internete: <http://www.ulcm.org/> (žiūrėta 2014 03 05).

Erika ŠNIAUKŠTAITĖ

THE PATHS OF THE LEBANESE DIASPORA

The Lebanese are not a sedentary people. Already since the 17th century onwards their merchants have been migrating from one country to another creating commercial networks between the Near East and Europe. Although migration is nothing new to this nation, it became pronounced from 1880 onwards, and it continues vigorously to our own day.

The Lebanese diaspora formed as a result of five distinct emigration waves. The first dates from 1880 to 1914, when large numbers of people left Lebanon because of the restrictions imposed by the Ottoman Empire or just in search of a better way of life. The second wave from 1915 to 1945 was neither uniform nor very large. The third wave from 1943 to 1975 consisted of those escaping from high unemployment and/or the Arab-Israeli war. The fourth wave from 1975 to 1990 displaced more than 800.000 families due to the civil war. The fifth wave lasting till today has been sweeping up those in search of a better life and more educational opportunities.

These five waves of Lebanese migration created huge communities strewn all over the world. We can find Lebanese minorities in many European countries, including Denmark, Germany, Great Britain, the Netherlands, Austria, and France; the latter has the world's largest

Lebanese diaspora and a very prosperous one indeed. There are also Lebanese communities in West African countries such as Sierra Leone, Ghana, Ivory Coast, Nigeria, and Senegal. In the last-mentioned country the Lebanese have been, and still are, active in commerce and business, thereby contributing to that country's economic growth. A Lebanese diaspora functions in Australia, Brazil, the United States, and Persian Gulf countries as well.

From the very beginning of their migration, the Lebanese largely oriented themselves toward trade. Thus in Senegal they exported nuts; in the Gulf states they drilled for oil; and in Australia they traded textiles and built retail chains. In all cases the Lebanese diaspora played and continues to play a large role in representing Lebanon abroad and in influencing the attitudes that the countries receiving Lebanese immigrants develop toward Lebanon.

At the same time their ties to the homeland have always remained strong. The diaspora aids Lebanon not only by helping to improve business and economic conditions there but also by contributing to social welfare and to the creation and financing of local public institutions in the fields of education, social service, health care, water and energy resources, and preservation of monuments.